

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ У НІМЕЧЧИНІ

Соціальна педагогіка – галузь педагогіки, що вивчає закономірності соціально-культурної адаптації людини, групи, суспільства з метою гармонізації, гуманізації їх взаємовідносин на внутрішньо-, між- та надособовому рівні. Соціальна педагогіка є галуззю педагогіки. Основна категорія яку вона розглядає – соціалізація особистості (входження особистості в соціальне середовище, прийняття норм, цінностей та правил цього середовища).

Термін «соціальна педагогіка» вперше був введений в дискусію про виховання К. Магером в 1844 р і далі поширений А. Дистервегом. З моменту виникнення цього поняття до теперішнього часу в німецькій науково-педагогічній літературі простежуються два його різні трактування, що визначають різні підходи в розвитку цієї галузі наукового знання. Згідно з першим трактуванням, соціальна педагогіка особливо виділяє соціальну сторону у вихованні (К. Магер); згідно з другою – вона виступає як педагогічна допомога в певних соціальних умовах, ситуаціях (А. Дистервег).

Незважаючи на уявну близькість цих підходів, вони мають суттєві відмінності. У першому випадку мова йде про соціальний аспект виховання, що охоплює всіх людей, і в першу чергу – дітей, на яких так чи інакше спрямоване виховний вплив, у другому – про педагогічний аспект соціального розвитку тільки тих людей, які мають якісь специфічні проблеми. Відповідно, практичні завдання, які ставляться в рамках цих підходів, є зовсім різними.

Послідовниками К. Магера в розумінні соціальної педагогіки були П. Наторп (1920-ті рр.), Е. Борнеманн, Ф. Шліпер (1960-ті рр.), Д. Пегелер (1980-ті рр.) та ін. У рамках цього напрямку з часів К. Магера в соціальній педагогіці досліджуються передумови, методи і засоби виховання людини в суспільстві, для суспільства, через суспільство.

Найбільш яскравий представник даного напрямку Пауль Наторп (1854-1924) розглядав соціальну педагогіку як частину, аспект загальної педагогіки. Розглядаючи основні функції людського існування, П. Наторп виділив три основні функції соціальної педагогіки. Перша, пов'язана зі статевим життям дитини, розкривається в ньому в колі сім'ї і в контакт з найближчим оточенням. Друга пов'язана з волею, яка формується в школі в процесі передачі знань, при цьому у дитини розвиваються емоційні, соціальні та моторні здібності. Третя – розум – розкривається в спільності. П. Наторп вважав соціальну педагогіку педагогікою для всіх молодих людей, завдання якої – виховання в молоді початків солідарності і громадськості.

Заслуга П. Наторпа полягала в тому, що він висвітлив повний горизонт психосоціальних проблем, які педагогіка була змушена визнати своєю темою.

Розвиваючи ідеї П. Наторпа, представники цього напрямку розглядали соціальну педагогіку як інтегративну науку. Цікавим в цьому відношенні є трактування Е. Борнеманна, який розглядає соціальну педагогіку як науку, яка об'єднує лікувальну педагогіку, економічну педагогіку та ін. Її завдання - сприяти індивідуальній самостійності в соціальних групах і соціальної спільності, дбати про культуру і гуманістичний розвиток суспільства. В силу своєї інтегративності соціальна педагогіка проникає в усі сфери виховання, вона виступає одним із принципів педагогіки. Таким чином, згідно з цим трактуванням соціальна педагогіка виступає як принцип виховання.

Другий підхід відображений у працях А. Дістервега (40-50-ті рр. XIX ст.), Г. Нуля, Г. Боймера (20-30-і рр. XX ст.), К. Молленгауера (1950-ті рр.) та ін. Починаючи з А. Дістервега, представники цього напрямку намагаються дати відповідь на соціальні питання свого часу, такі як соціальна незахищеність робітничого класу, освіта народу, безпритульність і ін.

Герман Нуль (1879-1960) бачив завдання соціальної педагогіки в екстреній допомозі, яка необхідна в тому випадку, якщо сім'я і школа не можуть з якихось причин виконувати свої функції. Позиція Г. Нуля, в порівнянні з П. Наторпом, виглядала набагато переконливіше, конкретніше і практичніше. Його ідеї знайшли відображення в прийнятому в 1922 р законі про благодійну діяльність – це був перший державний документ в Німеччині, який регулював виховання молоді поза школою.

Заслуга Г. Нуля полягала в тому, що він так виклав поняття соціальної педагогіки, що стало можливим об'єднання досягнень теорій, досліджень і освіти. Соціальна педагогіка зайняла своє міцне місце як самостійна наука і була відокремлена від соціальної роботи. Соціальна педагогіка стала на практиці «педагогікою екстрених випадків», яка повинна була заповнювати існуючі в сім'ї та школі прогалини по вихованню молоді.

Гертруда Боймер, одна з представниць цього напрямку, на відміну від прихильників першої точки зору, вважала соціальну педагогіку не принципом, а складовою частиною педагогіки. Все, що не відноситься до виховання в сім'ї та школі, є проблемою соціальної педагогіки.

Розвиваючи поняття безпритульності, К. Молленгауер відзначав, що, якщо окремі суспільні інститути не в змозі вирішити цю проблему дитини, то виникає необхідність створення третього простору виховання (крім сім'ї та школи) – державної допомоги. При цьому соціальна педагогіка, вважав він, повинна мати справу не з передачею культурного змісту, а виключно з рішенням проблем, що виникають в процесі розвитку і включення в суспільство підростаючого покоління.

У 1960-і рр. цей напрям остаточно складається і закріплює свої позиції як область теоретичного осмислення і обґрунтування соціального виховання, що розуміється як позашкільна робота за місцем проживання, допомога дітям, які вчинили правопорушення, виховна робота в будинках дитини, школах-інтернатах для дітей з обмеженими можливостями та інших установах.

Разом з розвитком соціальної педагогіки як науки в Німеччині активно розвивається сфера професійної діяльності фахівця в галузі соціальної педагогіки. З 1908 р ведеться підготовка соціальних педагогів; на початку 1970-х рр. в університетах Німеччини розпочато підготовку соціальних педагогів з вищою освітою.

Слід зазначити, що в Німеччині, поряд із соціальною педагогікою, протягом ХХ ст. активно розвивалася як самостійна галузь знання і практичної діяльності соціальна робота. Однак оскільки професійна діяльність соціальних педагогів і соціальних працівників має багато спільного, з часом вони були об'єднані в одну професійну сферу, яка в даний час регулюється єдиним стандартом, де назви цих фахівців вживаються як синоніми: соціальний працівник / соціальний педагог. Вони виконують в суспільстві такі функції: виховну, інформаційну, консультативну, підтримки, допомоги, організації, захисту та представлення інтересів клієнта. Однак в їх діяльності є і свої відмінності. Головне з них полягає в тому, що традиційними адресатами соціальної педагогіки є діти і молодь; вона концентрує свою увагу на допомозі у вихованні та освіті.

Професія соціального працівника виникла на початку ХХ-го століття. Основними напрямком діяльності соціального працівника є: соціальна допомога родині, окремим членам або групам людей, всі види діяльності соціальної служби, допомога молоді, людям похилого віку, інвалідам, хворим, охорона здоров'я, робота з соціально знедоленими і запущеними дітьми і т. ін Соціальний педагог як окремий від соціального працівника з'явився в середині 60-х років, але поділ їх роботи є досить умовним. Соціальний педагог займається в основному питаннями, пов'язаними з наданням виховної та освітньої допомоги.

До середини 20 століття в Німеччині набули поширення англо-американські методи соціальної роботи: індивідуальна допомога, групова терапія і робота в громаді. Основна сфера діяльності соціальних служб в громаді – сім'я і її оточення. Поряд із загальними соціальними службами в Німеччині грають особливі або спеціальні служби соціальної допомоги. Усі соціальні служби для дітей, підлітків та їх сімей об'єднуються поняттям «дитячо-юнацька допомога», яка поділяється на два аспекти: турбота про підлітків і допомога у вихованні. Турбота про підлітків включає організацію вільного часу, охорона прав і праці підлітка, а також превентивну роботу. Допомога у вихованні виявляється тим сім'ям, які її потребують. Соціально-педагогічна допомога родині здійснюється соціальним педагогом безперервно (більше 3-х років) і інтенсивно (до 20 годин на тиждень) у формі бесід з батьками і дітьми. В рамках соціальної допомоги молоді з'явилася нова форма «відкритої» соціальної роботи, орієнтованої на проблеми вулиці. Мета – запобігання негативних процесів серед вуличної молоді.

Підготовка соціальних працівників і соціальних педагогів здійснюється в інститутах різних типів. Персонал для дитячих садків, молодіжних центрів та для надомної опіки за малюками готується на середньоосвітньому рівні в

професійних спеціалізованих школах. Соціальні працівники та педагоги навчаються в коледжах-інститутах, які належать до системи вищої освіти. Деякі університети пропонують курси соціальних працівників і соціальних педагогів. Професійна практика відіграє важливу роль у навчанні соціальних працівників. Тривалість академічної підготовки в школах – 3 роки. Тривалість практики – 1 рік.

Список літератури

1. Галагузова М.А. Социальная педагогика: курс лекций (введение в профессию «социальный педагог», основы социальной педагогики, основы социально-педагогической деятельности): Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / М.А. Галагузова, Ю.Н. Галагузова, Г.Н. Штинова, Е.Я. Тищенко, Б.П. Дьяконов. – М., Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. - 416 с.
2. Социальная работа в Германии и Австрии: Учеб.-метод. пособие / Отв. ред. И.А.Зимняя. – М., 1992.
3. Мудрик А. В. Социальная педагогика: Учеб. для студ. пед. вузов / Под ред. В.А. Слостенина. - 3-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 200 с.
4. https://www.f01.thkoeln.de/imperia/md/content/personen/e.ostbomk_fischer/historische_und_gegenw_rtige_entwicklungen_in_der_sozialp_dagogik_frauen_handeln__m_nner_schreiben_ihre_geschichte.pdf
5. <https://de.wikipedia.org/wiki/Sozialp%C3%A4dagogik>

Яровицкая Н. А.

*Харьковский национальный университет
строительства и архитектуры*

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТРАТЕГИИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Бытие – это то же самое, что и незаконная радость. Нет никаких оснований, чтобы мы существовали, но от этого нас должна наполнять еще большая радость, и еще большую продуктивную гордость мы можем от этого испытывать.

М. Мамардашвили

Гуманитарный дискурс разнообразной направленности испытывает существенные трансформации в образовательном пространстве XXI ст. Инновации в технологической сфере, визуальные практики, дистанционное обучение свидетельствуют о парадигмальных изменениях, которые затрагивают систему методологического, методического компонентов образования. В результате в современном мире формируются новые виды образовательных стратегий.

Основные характеристики визуально-когнитивных процессов:

- изменяются коммуникации между студентом и преподавателем, последний должен быть скорее наставником, помощником, чем авторитарным